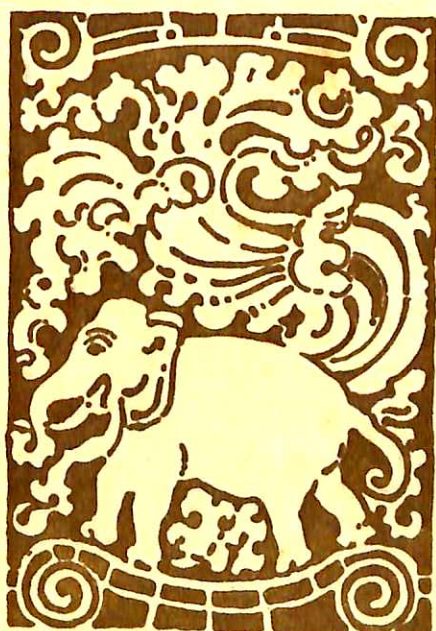

INHOUD: T. J. BEZEMER, JAVAANSCH E MASKERS. — PROF. GEORGES COEDÈS, INDISCHE KUNST IN SIAM. — BOEK-
BESPREKING.

NEDERLANDSCH INDIË OUD & NIEUW

ALGEMEEN GEÏLLUSTREERD
MAANDBLAAD OP KOL-GEBIED

ADM: NOBELSTRAAT 20 DEN HAAG

MEI 17^E JAARGANG 1932
AFL. 1

TEN HAGEN'S DRUKKERIJ EN UITGEVERS-MIJ, N.V., DEN HAAG

PRIJS PER JRG. f 20.— EXCL. PORTO.

Vertegenwoordigers voor New-York, G. E. Stechert & Co.; Semarang, G. C. T. v. Dorp & Co.

*Daar is geen huisvrouw in ons land,
 Al is ze nòg zoo bij de hand,
 Die moes van goudreinetten maakt,
 Die zóó fijn als de ònze smaakt,
 De GALANTINES en PATÉ
 Gaan heel veel met de picnics mee
 En LUNCHTONG en SAUCIJSJES zijn
 Welkome gasten aan 't festijn.*

Cl. D.

**Tieleman
 & Dros**

Leiden

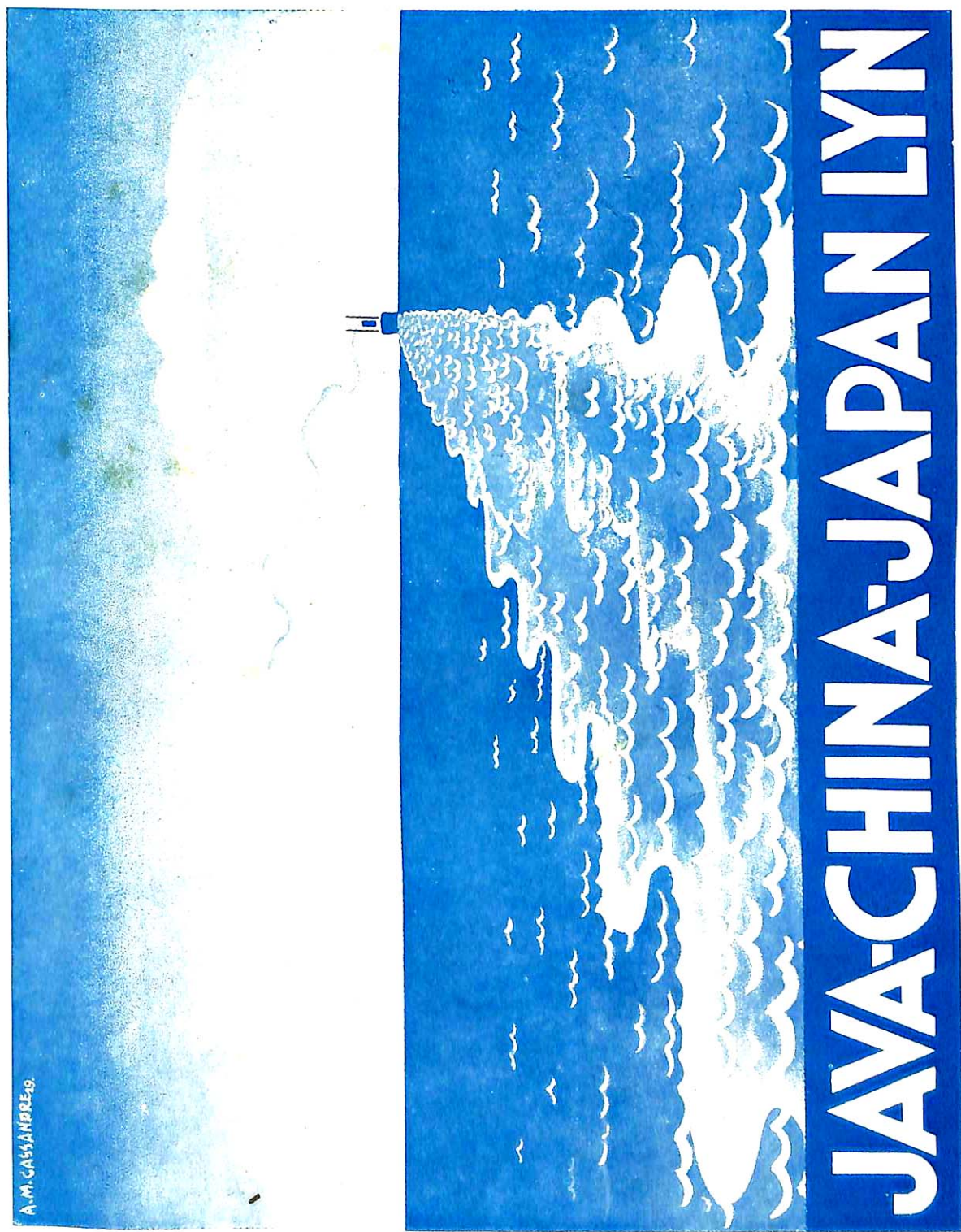
ADVOCAATKURK

MET VLOEIBARE
ADVOCAATCRÈME

EEN "UNION" BONBON
 EN TOCH NIET DUURDER
 DAN GEWONE BONBONS

A.M. CASSANDRE

JAVA-CHINA-JAPAN LYN

Wed. G. OUD Pzn. & Co.

WIJNKOOPERS

1877

HAARLEM

ONS KANTOOR TE HAARLEM

AANBEVOLEN
MERKEN:

RIODORO PORT

BOLERO SHERRY

FILIALEN:

AMSTERDAM
ROTTERDAM
DEN HAAG
SOERABAYA
SEMARANG
BATAVIA

N.V. INRICHTING ¼ VERVAARDIGEN VAN

CLICHÉ'S

V/H

NAUTA & HAAGEN

NES 27-29

AMSTERDAM

SPECIAL
ADRES
VOOR
PERIODIEKEN

CLICHÉ'S VOOR
DRIE EN VIER
KLEURENDRUK

PANTONE CLICHÉ'S

RIJWIELEN

Eerste klas eigen fabriikaat, annex reparatie-inrichting.

L. BAKKER

GEEST 44-46 - DEN HAAG - TELEFOON 110389

De zestiende jaargang van dit Tijdschrift is ten einde. Wilt U dit mooie, belangrijke bezit maken tot een sieraad voor uw boekenkast?

Bestelt dan een

PRACHTBAND

bij de Administratie, Nobelstr. 20,
Den Haag - Telefoon 111987

DE PRIJS IS DRIE GULDEN

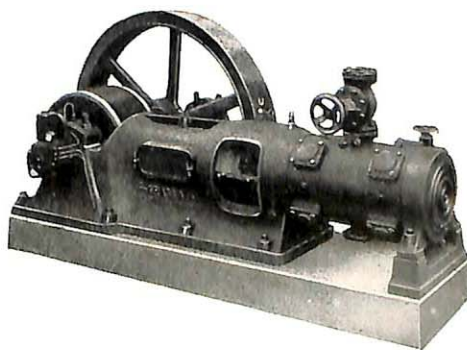
VRIEZEN = KOELEN

MET GEGARANDEERDE RESULTATEN .. VOOR ALLE DOELEINDEN

Gebouwd op grond
van jarenlange
ervaringen

*

Specialiteit onzer
fabriek sedert 1896

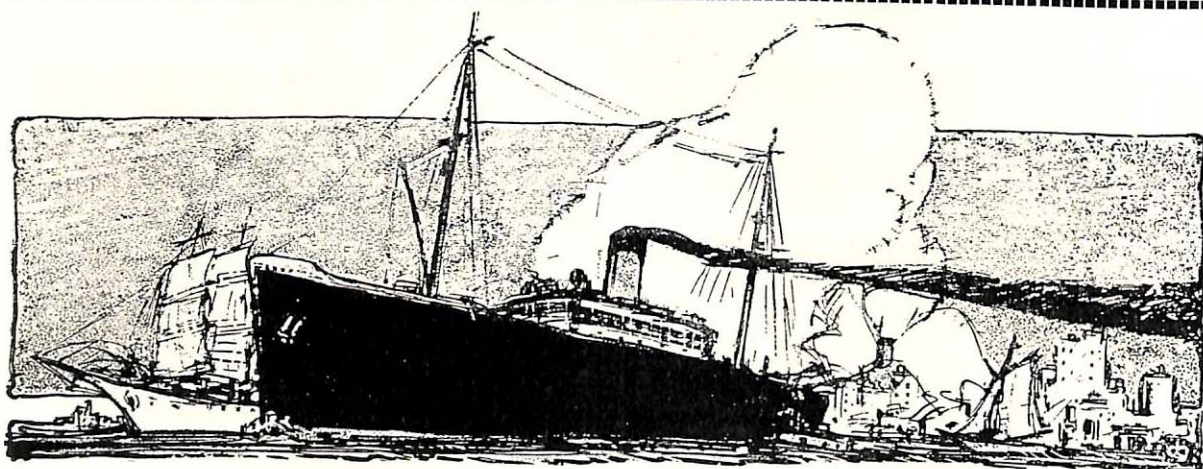

Duizenden Referentiën
in Nederland en
Nederlandsch-Indië van
leveranties aan
abattoirs, ijsfabrieken,
exportslagerijen,
chocolade-,
chemische fabrieken, enz.

N.V. GRASSO'S MACHINEFABRIEKEN

OPGERICHT 1858

'S-HERTOGENBOSCH (HOLLAND)

AANBEVELENSWAARDIGE ADRESSEN

OCCASION BRILJANTEN

Ringen met 1 briljant mogen gedurende 12 maanden tegen den vollen prijs omgeruild worden. Mogen we eens een schets voor U maken om Uwe juweelen te moderniseeren?

J. v. WILLIGEN & ZONEN, HOEK PIET HEIN-ZOUTMANSTR.

PRIVAATLES
IN DE
FRANSCHEN
ENGELSCHEN
STIJL
DAGELIJKS
GEDURENDE
HET GEHEELE
JAAR

DANS-ACADEMIE
J. G. Martin & Zonen

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP

AMSTERDAM
Palestrinastraat 1
b/h Concertgebouw

HAARLEM
Schagchelstraat 31
b/d Groote Markt

HAARLEM — HOLLAND
HOTEL-RESTAURANT „DEN HOUT”
voorheen ROOZEN — TELEFOON 15407

Het aangewezen Hotel voor Indische Verlofgangers
Lift — Garages
Stroomend water — Centrale verwarming

AMSTEL-HOTEL AMSTERDAM

Unieke ligging - Terrassen aan den Amstel
PENSION-ARRANGEMENTEN

Hotel „Suisse” - Amsterdam

TELEFOON 37050 (3 LIJNEN)

Modern Comfort - Geheel gerestaureerd
APPARTEMENTEN MET PRIVÉ-BADKAMER
Rijks- en Stadstelefoon op iedere kamer

ARNHEM

MOOI - GEZOND - GOEDKOOP

Vraagt het boekje „Mooi Arnhem”, wordt gr. verzonden
Vreemdelingenverkeer - Stationsplein - Arnhem

HOTEL WITTEBRUG — Den Haag-Scheveningen
Modern Comfort

Bijzonder geschikt voor langdurig verblijf — 100 Kamers

HUIZE VOORHOUT, Den Haag, L. Voorhout 19
Déjeuners — Diners — Partijen
Onder Directie van Hotel Wittebrug

HET ADRES VOOR
ALLE RIJSTTAFEL-
INGREDIËNTEN

Verzending naar binnen- en buitenl.

VRAAGT PRIJSCOURANT

TEL. No. 333472—390317

Alles zonder prijsverhoging
thuisbezorgd.

SUEZKADE 122^B, HOEK LAAN v. MEERDERVOORT, DEN HAAG

APELDOORN

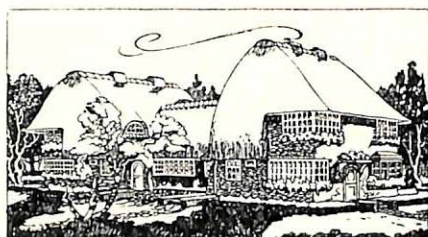
DE PLAATS UWER VESTIGING OF VOOR
HET DOORBRENGEN VAN UW VERLOF

INLICHTINGEN VERSTREKT HET VERKEERSBUREAU DER V. V. V.
HOOFDSTRAAT 48 APELDOORN

HET PAPIER VOOR DEZE UITGAVE WORDT GELEVERD DOOR

G. H. BÜHRMANN'S PAPIERGROOTHANDEL N.V.

AMSTERDAM — DEN HAAG — ROTTERDAM

Woning-Bureau „Bentveld”

voor Haarlem en Omstreken.

RUIME KEUZE IN VILLA'S, LANDHUIZEN,
HEERENHUIZEN EN BOUWTERREINEN.

J. D. WILDEBOER - MAKELAAR

ZANDVOORTER WEG 12 (tegenover tramhalte Bentveld),
TELEFOON 26085 — AERDENHOUT-BENTVELD

MAISON CH. EISLAND

voorheen Atelier-Chef der Fa. SPLITTER FRÈRES

SPECIAAL ADRES voor PRIMA BONTWERKEN
ZILVER- EN BLAUWVOSSSEN

TELEFOON 770277

LOUISE DE COLIGNYSTRAT 59 - DEN HAAG

RESTAURANT

PRINCESS' ROOM

KALVERSTRAAT 28

AMSTERDAM

Lunch, Diners en à la Carte

HOLL. KOFFIETAFEL

CHRISTELUK LYCEUM

TE HAARLEM

OMVAT

GYMNASIUM

H.B.S. - A

H.B.S. - B

— INLICHTINGEN VERSTREKT DE RECTOR —

REPATRIEERENDEN!

*Vestigt U te Zeist
of brengt er Uw verlof door.*

Mooie aanleg - Goedkoope grond - Lage belasting
Boschrijke omgeving

Lyceum - Mooie Concerten en Tooneel-voorstellingen
Dagelijks Bioscoop

Schitterend Natuurbad „Mooi Zeist” met Strand

Inlichtingen verstrekt: V.V.V. Verkeersbureau,
2e Dorpsstraat 29a b/h Rond - Telefoon 11 - Zeist

STEEDS
HET
FIJNSTE

BEGEER, VAN KEMPEN & VOS

HOFJUWELIERS

Magazijnen in Holland:

DEN HAAG — ROTTERDAM
AMSTERDAM — UTRECHT

Magazijnen in Indië:

BATAVIA C. — SOERABAIA
SEMARANG — BANDOENG
MEDAN

HET ADRES OP HET GEBIED VAN CORSETTEN, BUIKBANDEN,
BREUKBANDEN EN ELASTIEKEN KOUSEN NAAR MAAT IS:

W. C. BERGISCH, BANDAGIST

NIEUWE GRACHT 33 - HAARLEM - (HOLLAND)

(TUSSCHEN KRUISSTRAAT EN NASSAUPLEIN)

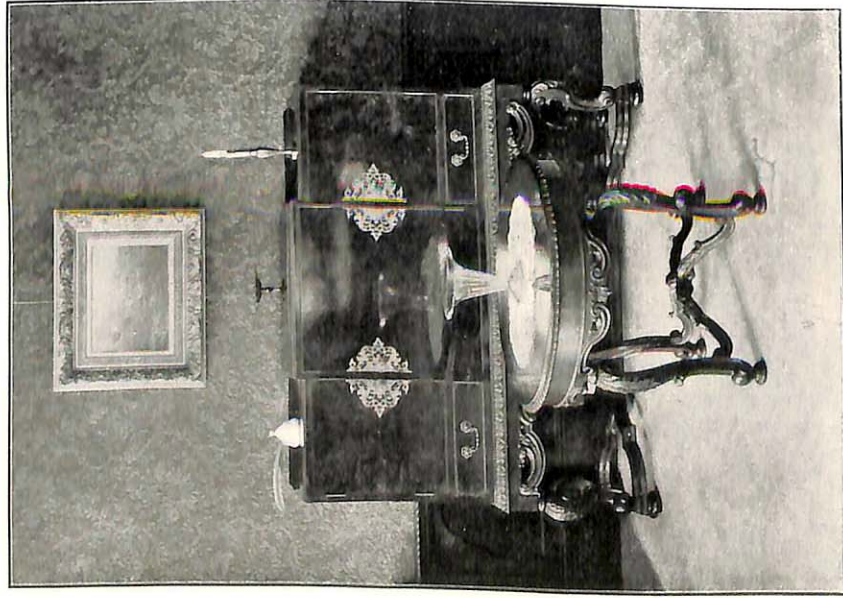
TELEFOON 11288

Bij de aanbieding van de geschenken van Z.M. den Koning van Siam
aan het Vredespaleis: van l.n.r.: Prins Amoradat Kritakara, Gezant
aan het Nederlandsche Hof, Professor François, Secretaris der Carnegie
Stichting, Luang Visutra Virajjades, Gezantschapssecretaris te Parijs en
G. A. Sardeman, Consul-Generaal.

VAN BASTEN'S WONINGINRICHTING, N.V.

HOUTPLEIN 19 HAARLEM (HOLLAND) TELEFOON 11159

MODELHUIS

MET

50 COMPLEET GEMEUBILEERDE EN
GESTOFFEERDE KAMERS

ENTRÉE
BEGROOTINGEN
ADVIES

ZONDER
KOSTEN OF
VERBINTENIS

LEVERANTIËN GESCHIEDEN FRANCO DOOR GEHEEL NEDERLAND

NEDERLANDSCH-INDIË

oud & nieuw

OPGERICHT DOOR ED. CUYPERS

DIRECTEUR: L. D. PETIT, REDACTIE: PROF. T. J. BEZEMER, MR. J. G. HUYSER,
PROF. DR. N. J. KROM, PROF. J. A. LOEBÈR, W. O. J. NIEUWENKAMP,
J. TH. PETRUS BLUMBERGER • REDACTIEADRES: NOBELSTR. 20, DEN HAAG

1932

17E JAARGANG, AFL. 1

MEI

JAVAANSCH MASKERS

(VERZAMELING KUNSTZAAL VAN LIER, AMSTERDAM)

door T. J. BEZEMER

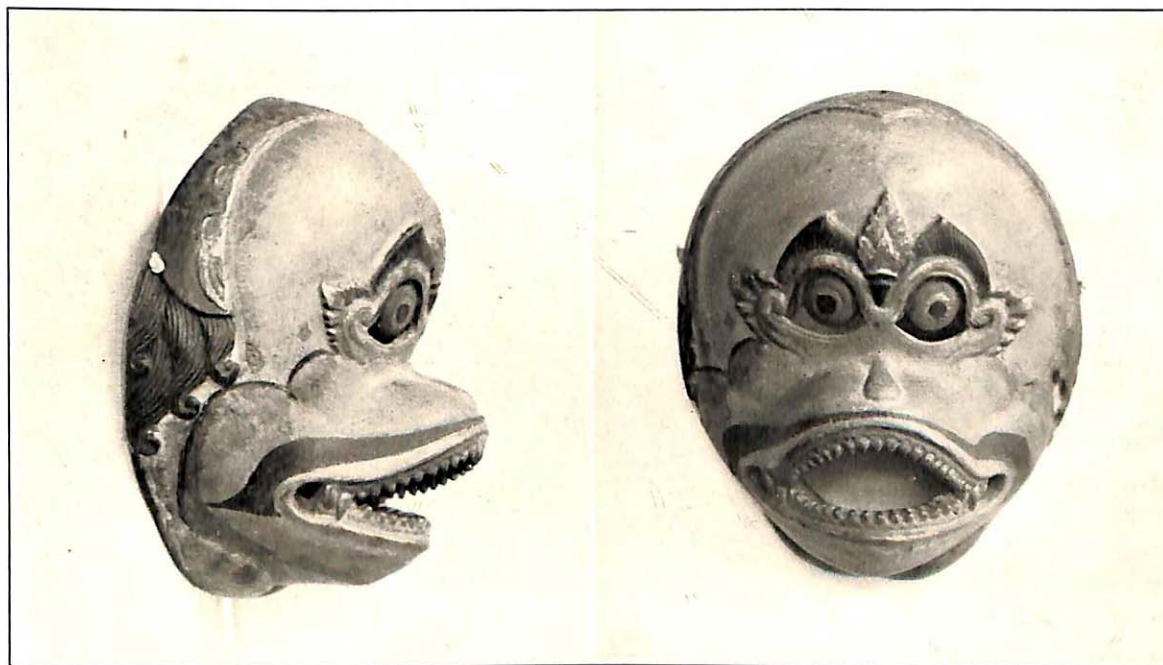
Bij de afbeelding van een aantal maskers van Borneo schreef Dr. W. H. Rassers in den 14^{en} jaargang van dit tijdschrift een zeer belangwekkend artikel, waarin hij verband legt tusschen de plechtigheden, waarbij deze maskers gebruikt worden, en een zeer ouden maatschappij-vorm. □

Wij willen ons hier niet bezig houden met de vraag, welke de oorspronkelijke beteekenis der Javaansche maskerspelen geweest kan zijn, doch slechts ter begeleiding van de afbeeldingen van een aantal oude, zeer expressieve Javaansche maskers, iets mededeelen omtrent de *topèng*-voorstellingen, zooals die op Java opgevoerd worden, en wel hoofdzakelijk aan de hand van de uitvoerige studie van Dr. H. H. Juynboll „Das Javanische Maskenspiel” (*topeng*) (Intern. Archiv für Ethnographie Band XIV). □

Het Javaansche woord *topèng* beteekent zoowel masker als maskerspeler en maskerspel. Het woord is gevormd van den wortel *pèng*, die evenals de varianten *ping* en *poeng*, de gedachte uitdrukt: tegen iets aansluitend. De naam is dus ontleend aan het vast tegen het gelaat aansluiten van het masker. (Het woord *topèng* beteekent in het Javaansch bovendien ook: het deel van een kokosnoot, waar deze aan den steel aansluit). De maskers worden vervaardigd van verschillende houtsoorten; het beste is *měntaos*-hout. (*Wrightia Brown*; het wordt ook gebruikt voor het vervaardigen van poppen voor de *wajang kěroetjil*). □

Een stuk hout, ter grootte van een masker, wordt eerst ruw met een beitel bewerkt, om oogen, voorhoofd, neus en mond te vormen; daarna wordt het van binnen uitgehold. Nadat de juiste verhoudingen voor de afstanden van neus, mond, oogen enz. zijn uitgemeten, wordt het hout met een krom mes verder afgewerkt; de diadeem, de haren en de baard worden vervaardigd, en tenslotte wordt het masker met *rěmpělas*- of *bamboe-woeloeh*-bladeren glad geschuurd, en daarna beschilderd of verguld. Op de hoogte der lippen wordt van binnen een klein boogje

van rotan of hout aangebracht, waarmee de speler het masker vasthoudt. De dragers bedienen zich verder nog van verschillende soorten mutsen, oorsieraden, houten krissen enz. □

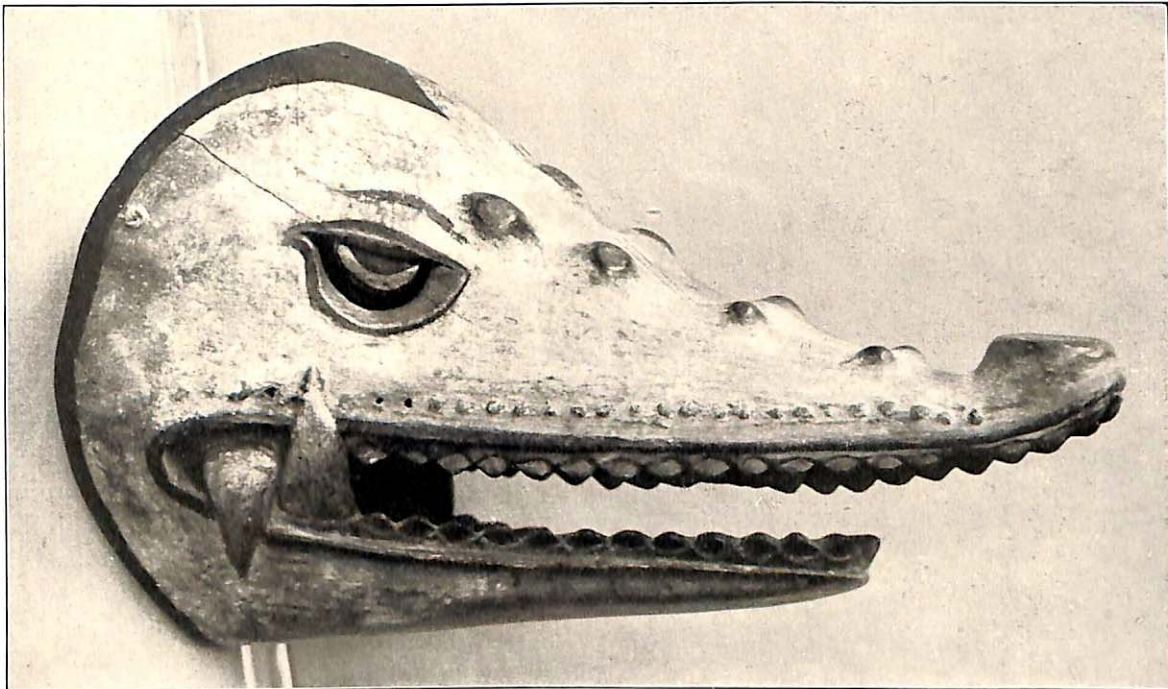
De topèng-voorstelling is een afwisseling van dansen en samenspraken, uitgevoerd door de gemaskerden, begeleid of afgewisseld door de muziek van de gamelan. De samenspraken der gemaskerden worden onderbroken door *soeloek's* en recitatief van den leider van het spel, die, evenals bij de wajang, *dalang* genoemd wordt. □

Het répertoire van de Javaansche maskerspelen wordt voor een groot deel gevormd door de Pandji-romans, die ook het répertoire vormen van de wajang gedog. Maar ook geschiedenissen van Ardjoenâ en andere helden uit de wajang poerwâ, en van Damar Woelan, dus uit het répertoire van de wajang keliik, worden in de topèng opgevoerd. De topèng, waarin deze en dergelijke verhalen opgevoerd worden, de „klassieke” topèng, wordt aangeduid met den naam: topeng *dalang*. □

Bovendien kent men de topèng babakan of topèng barangan, die door reizende kunstenaars (in het Javaansch: wong babarang genoemd) worden opgevoerd, wanneer ze b.v. door een huisvader, die zijn kinderen een genoeg wil doen, daartoe ontboden worden. Hun spelen zijn verdeeld in afdeelingen of *babak*; ze voeren er zooveel van op, als de persoon die hen ontboden heeft, betalen wil. Deze topèng voert in hoofdzaak potsen op, waarbij ook allerlei dingen up to date behandeld worden, zoodat soms Europeanen en Chineezers er een hoofdrol in spelen. □

De topèng babakan komt veel in de Soendalanden voor, en wordt daar wel door twee gemaskerden langs den weg opgevoerd. Niet slechts Europeanen en Chineezers, maar zelfs Arabische geestelijken worden er wel bespottelijk in gemaakt. □

Een derde soort van topèng, die wellicht thans niet meer voorkomt op Java, is de topèng

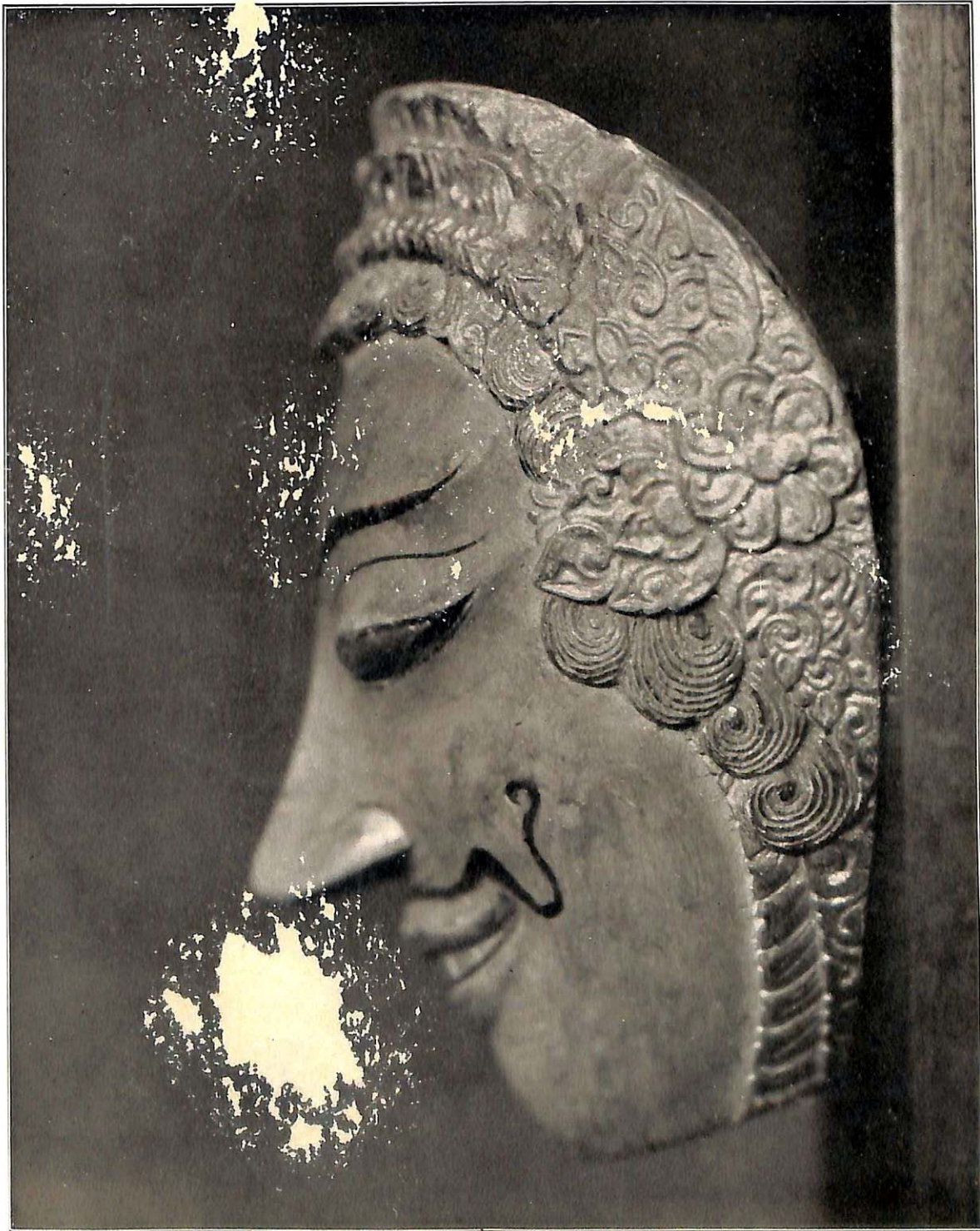
barongan, welke met diersmaskers wordt opgevoerd. Het is, of was, een vrij primitieve nabootsing van dieren, waarbij, door het masker, alleen de kop duidelijk te herkennen is. □
 De naam is afgeleid van *barong*, oud-Javaansch: *barwang*, in het Maleisch *běroewang*, waarmee een soort beer wordt aangeduid. Meestal echter worden (of werden) tijgers, paarden, krokodillen of vogels voorgesteld. □

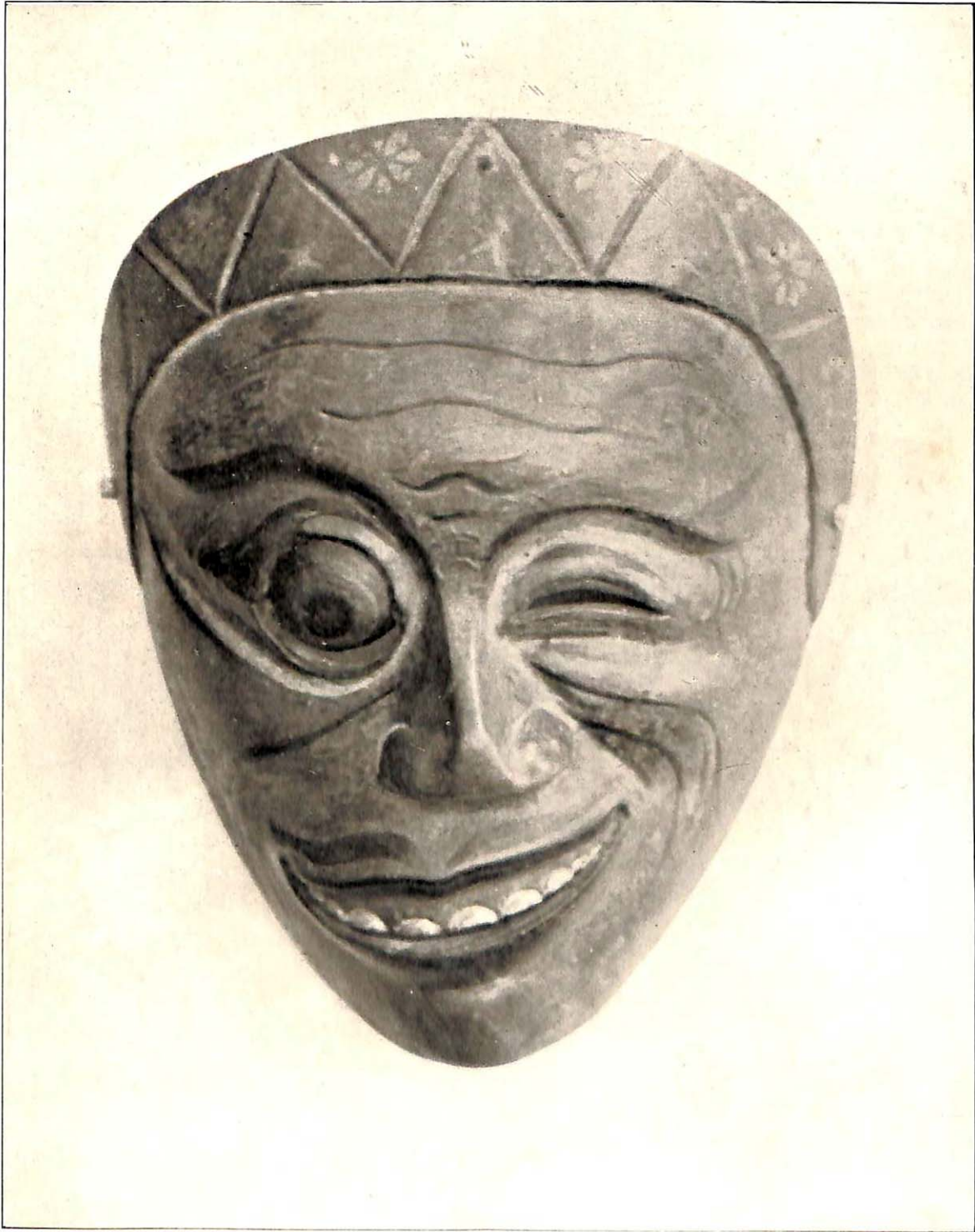

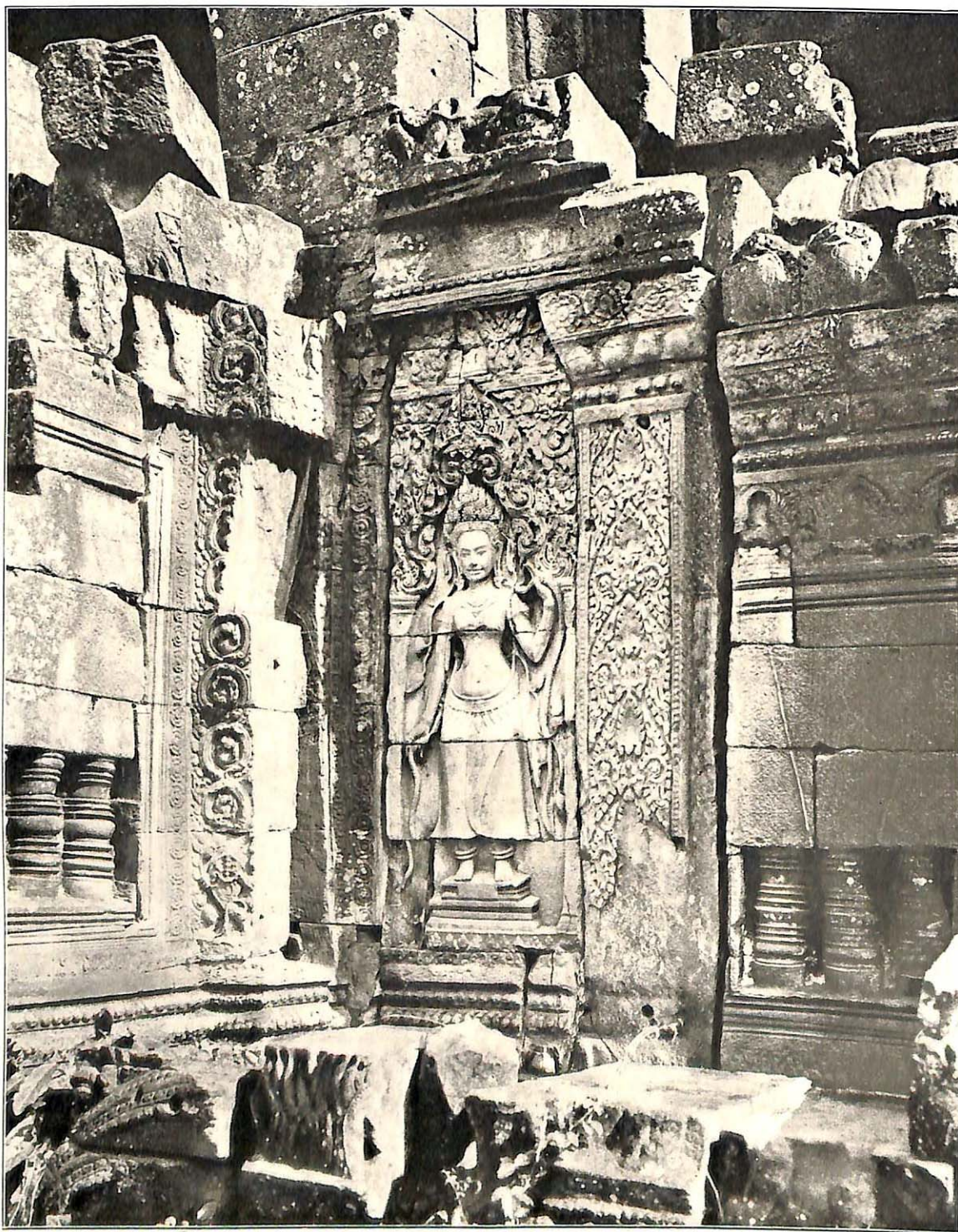

Nymf van den Bayon.

Foto-verz. L. D. Petit.

INDISCHE KUNST IN SIAM

LEZING GEHOUDEN VOOR "THE INDIA SOCIETY"

door Professor GEORGES COEDÈS

(met toestemming van den schrijver vertaald door A. LAFEBER uit „Indian Art and Letters”)

De Siameesche cultuur in haar geheel is al in het verleden en wordt nog steeds in den tegenwoordigen tijd sterk beïnvloed door Indische traditie en idealen. Boeddhisme, de officieele godsdienst van het land, is eene der edelste vruchten van Indische wijsgeerige bespiegeling; de hoofdbron van de Siameesche letterkundige inspiratie is het Indische epos; de Siameesche taal is vol Sanskrit en Paliwoorden; het Siameesche alfabet is afgeleid van een Zuid-Indisch alfabet door tusschenkomst van het schrift van Kambodja; enzovoort. Zelfs indien ik mijn studie beperkte tot die zijde van het vraagstuk die meer in het bijzonder de Vereeniging interesseert en die ik beter voorbereid ben in oogenschouw te nemen, ik bedoel den invloed van Indië op de Siameesche archeologie, dan heb ik nog geen geringe moeilijkheden tegenover mij. □

De archeologie, welke Indische invloed op Javaansche of Kambodja-oudheid bestudeert, heeft een welomschreven taak voor zich. Na zich vergewist te hebben van den oorsprong der artistieke tradities, welke overkwamen van Indië, heeft zij te observeeren hoe de inheemsche neigingen reageerden tegen den vreemden invloed, en het aandeel van elke factor te bepalen in de schepping van Hindoe-Javaansche of Khmerkunst. Zij kan dan door de eeuwen de evolutie volgen van deze hybride kunstuitingen. In Siam is het vraagstuk niet zoo eenvoudig, omdat dit land tot macht gekomen is op de ruïnen van verscheidene gehinduseerde rijken. Voor hun veroveringen en opslurping door de Siameezen in de XIII^{de} eeuw hadden deze staten ruimschoots gelegenheid om hun eigen artistieke traditiën te ontwikkelen, welke later er toe bijdroegen om de Siameesche kunstidealen te vormen; en om werken te scheppen, waarvan de overblijfselen nog bestaan, binnen de grenzen van Siam nevens zuiver Siameesche monumenten. Indien we de uitdrukking „Siameesche archeologie” nemen in de ruimste beteekenis en daarmee bedoelen de studie van de verschillende kunstschoolen, welke tastbare overblijfselen achterlieten in de streken die thans Siam vormen, dan beduidt die studie van Indischen invloed op Siameesche oudheidkunde, een serie artikelen over Indischen invloed op de Siameesche school in eigenlijken zin. Maar zelfs indien wij de uitdrukking „Siameesche Archeologie” in de engere beteekenis nemen, door onze onderzoekingen te beperken tot de kunstvoortbrengselen van de T'ai of Siameesche veroveraars, dan is kennis van de oudheden die achtergelaten zijn in de vallei van den *Me-nam*, op het Maleische schiereiland en op het *Korat*-plateau door de volkeren die deze streken bezet hielden voor de verovering door de Siameezen, absoluut noodzakelijk, indien wij een juist inzicht wenschen te krijgen van de positie van Siam's kunst onder de kunstuitingen meer of minder direct van Indië afgeleid. □

Men ziet, dat in beide gevallen de taak van den archeoloog in Siam veel moeilijker is dan op Java en Kambodja, twee landen waar, na de komst van Indische beschaving, de bevolking geen opmerkelijke verandering onderging en de kunst een betrekkelijk regelmatige evolutie doormaakte. Waartegenover in Siam het komen van de T'ai tot onafhankelijkheid in het midden van de XIII^{de} eeuw als resultaat had een artistieke *revolutie*. □

In 1925 werden deze onderzoekingen te meer bemoeilijkt door het feit, dat de Oudheidkundige

Gaande Boeddhafiguur, opgegraven te *P'ra Pat'om* (*Amarāvati*-stijl).

Dienst, in Siam opgericht in het voorafgaande jaar, nauwelijks in werking getreden was. Tengevolge van de schaarsheid aan goed gedocumenteerde en geclassificeerde objecten was elke poging een artikel te schrijven van synthetischen aard over Indische invloed op Siameesche oudheidkunde te vroeg en gedoemd te falen; ik wilde liever mijn woord breken dan dit voortreffelijk tijdschrift een artikel zenden dat zijn reputatie onwaardig was. □

Sedert dien tijd zijn de omstandigheden in Siam veel beter geworden. Gedurende de laatste vier jaren heeft de Oudheidkundige Dienst een aanzienlijke massa onderzoekingen volbracht, welke eenige groote monumenten en voorwerpen van groot belang aan het licht gebracht hebben, en de oprichting van het Nationale Museum heeft tot resultaat gehad de bijeenbrenging, conserveering en classificeering van vele kunstvoorwerpen, welke eenig licht werpen op de oudheidkunde van de *Me-nam*-vallei en van het Maleische schiereiland voor de komst van de Siameezen. Deze gelukkige resultaten zijn grotendeels verschuldigd aan de ijverige belangstelling door Zijne Majesteit den Koning van Siam, aan den dag gelegd voor den voortgang van het oudheidkundig onderzoek, en bovenal door de onvermoeide werkzaamheden van Z. K. H. Prins Damrong, president van het Koninklijk Instituut, die aan de schepping van den Archeologischen Dienst en aan de organisatie van het Nationaal Museum

te Bangkok al den tijd wijdde, welke niet reeds in beslag genomen werd door zijn hooge functies van een Hoogsten Staatsraad. □

Van de oude inwoners van de Menam-vallei en het noordelijk deel van het Maleische schiereiland voor de komst der Indische immigranten, weten wij praktisch niets. Ontdekkingen, kort geleden, van steenen en bronzen wapenen doen ons zien, dat de neolithische beschaving in Siam dezelfde was als in andere deelen van het schiereiland, en dat de ijzeren tijd gelijktijdig viel met den chalcolithischen tijd in Fransch Indochina. Al den tijd, dat de eerste golven van Indische kolonisten de kusten van Oost-Indochina bereikten, werd de kust waarschijnlijk bewoond door Indonesiërs, terwijl het aangrenzende binnenland ingenomen werd door stammen die linguïstisch tot de Mon-khmer-familie behooren. In allen gevalle, de oudste inschriften in Zuid-Siam aangetroffen zijn in het *Mon*. Aan den anderen kant kwamen de Indische immigranten, die in Siam Indische kultuur en godsdienst verspreidden met de kennis van het Sanskrit, voor het overgrootste deel van de oostkust van Indië; hier wederom toonen de oudste epigraphische gedenkstukken ons het gebruik van een schrift-type identiek aan het *Pallava*-schrift. □

De verspreiding van Indische beschaving over geheel Indochina en Indonesië is, wat er ook de oorzaak van geweest mag zijn, een van de meest interessante hoofdstukken der Indische

geschiedenis, en zeker de gebeurtenis met de verst reikende gevolgen in de geschiedenis van het Verre Oosten. Ongelukkigerwijze weten wij zeer weinig van de omzwervingen en de oude nederzettingen van de Indische kolonisten en kunnen wij enkel daarnaar gissen door haar resultaten. Dat de immigranten niet slechts handelaren waren en ongeletterden wordt bewezen door de verspreiding van het Sanskrit en diens litteratuur over een wijd gebied van Borneo tot Sumatra en tot de kusten van Annam. □

De geschiedenis van Achter-Indië voor de eerste epigraphische gedenkstukken van Kambodja en Champa kan gedeeltelijk gereconstrueerd worden met behulp van de Chineesche Annalen. Vanaf de tweede eeuw A.D. vermelden deze een uitgestrekt koninkrijk, dat het grootste deel van Midden- en Zuid-Indochina innam en dat in 't Chineesch *Fu-nan*, waarschijnlijk een transcriptie van Khmer *Bnam*, „berg”, heette. Tegen het midden van de VI^{de} eeuw werd *Fu-nan* verslagen en veroverd door een van zijn vasal-staten, dat van *Kambodja* (in origineel *Kambuja*, wat 't zelfde is), waarvan de uitbreiding tot de IX^{de} eeuw, beperkt was tot het zuidelijk deel van de *Me-kong*-vallei. Terzelfder tijd werd het noordelijk deel van het Maleische schiereiland en van de Menam-vallei ingenomen door een anderen onafhankelijken staat, het koninkrijk van *Dvāravatī*, waarvan de hoofdstad of te *Lopburi* of te *Sup'an* was, en waarvan den politieken invloed zich uitstreckte zoo ver als *Haripuñjaya* (thans *Lamp'un*) in het Noorden. Het Maleische schiereiland was verdeeld onder een aantal kleine koninkrijkes, waarvan de namen evenzeer bekend zijn door de Chineesche Annalen. In Siam worden de oudste overblijfselen van Indische kultuur gevonden rond *P'ra Pat'om*, *Lopburi*, *Prachin* en *P'echabun* en deze schijnen tot diezelfde periode te behooren. Ze doen ons een sterk overwegen van het Boeddhistische element zien, maar *Brahmaansche* beelden zijn niet algeheel afwezig. □

In de VIII^{ste} eeuw geraakten de Staten van het Maleische schiereiland onder de heerschappij van hunne zuidelijke bureu, en in overeenstemming met de wisselvalligheden der geschiedenis stonden deze beurtelings onder de suzeriniteit van *Sumatra* en *Java*, tot het einde der XIII^{de} eeuw, toen ze een gemakkelijke prooi werden van de Siameezen. Overblijfselen van de periode gedurende welke zij onderworpen waren aan de politieke macht van Java of Sumatra, worden verspreid aangetroffen over het Maleische schiereiland en rond de tegenwoordige steden *Jaiya* en *Nak'on Sri T'amarat*. □

In de laatste jaren van de X^{de} eeuw trok een vorst van deze laatste stad op en veroverde de beneden Menam-vallei met *Lopburi*. Hij wierp toen de heerschende dynastie van *Kambodja* omver en annexeerde bij dat koninkrijk zijn nieuwe veroveringen. Van dien tijd af werden

Staande Boeddhafiguur, gevonden te Korat (Oost-Siam) brons. (*Amarāvātī*-stijl).

Torso van een *Yakṣiṇī* van *Si T'ep*.

Khmer-kunst en kultuur stevig gevestigd in *Lopburi* en *Menam*-vallei. *Khmer*-monumenten zijn talrijk in *Lopburi* en in de oostelijke provincies van *Siam*; zij worden gevonden zoo ver west als *Ratburi* en *P'etchaburi*. Van dien tijd af verspreidde zich ook die *Khmer*-beschaving over het Noorden tot *Suk'ot'ai* en *Savank'alok* toe, waar hoofden van *Kambodja* heerschten over de bevolking, welke voor het grootste gedeelte bestond uit *T'ai*, de voorouders van de *Siameezen* van tegenwoordig. □

De oorspronkelijke woonplaats van de *T'ai* moet gezocht worden in zuidelijk China, waar ze eens een machtige staat gesticht schijnen te hebben, het koninkrijk *Nan-chao*, met de hoofdstad te *Ta-li-fu*. Hun immigratie in de *Menam*-vallei begon zonder twijfel zeer vroeg, maar het is niet voor het midden van de XIII^{de} eeuw dat, voortdurend versterkt door vluchtelingen, die den druk der Mongoolsche invasies zochten te ontkomen, zij hun *Kambodja*-overheerschers verdreven en hun eerste onafhankelijk koninkrijk vestigden te *Suk'ot'ai*. Terzelfder tijd overwonnen hun broeders in het Noorden de *Mon*-dynastie, die te *Lamp'un* regeerden, en stichtten in 1296 de nieuwe hoofdstad van *Chieng Mai*. De stichting van het onafhankelijke koninkrijk der *Siameezen* te *Suk'ot'ai* is een gewichtige gebeurtenis in de geschiedenis van *Siam*. Gedurende een eeuw breidden de koningen van *Suk'ot'ai* hun veroveringen

uit langs de westzijde van de *Menam*, ver in het Maleische schiereiland; door hun aanraking met de bloeiende gehinduseerde koninkrijken van het Zuiden, vooral met *Kambodja*, maakten ze een evolutieproces door van assimilatie tot *Siameesche* kultuur en kunst. Talrijke en goed bewaard gebleven overblijfselen van die periode worden gevonden in de oude steden van *Suk'ot'ai*, *Savank'alok*, *P'isnulok*, *Kamp'ong P'et* en andere. □

In 1350 vestigde een *T'ai*-vorst van *Sup'an*, de wijk nemende voor een uitgebroken cholera-epidemie, zijn residentie te *Ayut'ya*, een ideale ligging aan de vereeniging van de *Menam* en de *Nam Sak*, en won spoedig de suprematie over alle *T'ai*-hoofden. *Suk'ot'ai* had te wijken voor die machtige buur, en van het midden van de XIV^{de} eeuw af strekten de koningen van *Ayut'ya*, als een resultaat van de zegevierende oorlogen, aangeboden met *Kambodja* in het Oosten en de *Lao* in het Noorden, hun gebied uit over de landstreken, die het huidige koninkrijk *Siam* uitmaken. □

Uit dit korte historische overzicht wordt het duidelijk, dat een studie van Indischen invloed op *Siameesche* kunst natuurlijkerwijze in twee deelen valt: in het eerste zal ik u toonen voortbrengselen van de verschillende kunstschoolen, die in *Siam* bloeiden vóór de opkomst van de *Siameesche* kunst en trachten te bepalen aan welke perioden van Indische kunst deze beant-

woorden; in het tweede deel poog ik af te perken het aandeel van deze scholen in de schepping der Siameesche kunst, terwijl ik laat zien voorbeelden van de twee hoofdscholen van Siameesche kunst, n.l. van *Suk'ot'ai* en *Ayut'ya*. □

Men moet echter in herinnering houden, dat het warme en vochtige klimaat van Siam verderfelijk is voor alle voorwerpen van hout, stoffen en ander vergankelijk materiaal vervaardigd. De bronnen van onze kennis van Siameesche oudheidkunde zijn dus beperkt tot monumenten in steen of brons. Met andere woorden men moet niet verwachten hier iets anders te zien dan stukken van beeldhouwwerk en ruïnen van bouwwerken. □

De oudste voorbeelden van Indischen invloed op kunst van Siam zijn zonder twijfel die beeldhouwwerken, die opgegraven werden te *P'ra Pat'om*, welke voorstellen het „Wiel van de Wet”, vergezeld van afbeeldingen van liggende herten. Men weet dat in de vóór-Gandhāra-iconographie van Indië, de *Boeddha* nimmer in menselijke gedaante voorgesteld wordt en dat diens aanwezigheid slechts aangeduid wordt door middel van symbolen: een vijgeboom, een paar voetafdrukken, een ledige troon, enz. Het Wiel van de Wet en de herten zijn de gebruikelijke symbolen door Indische beeldhouwers aangewend om één van de episoden van het leven van den Boeddha weer te geven, n.l. de eerste prediking te Benares, in de woorden van de Boeddhistische geschriften, het oogen-

blik waarop in het Hertenkamp bij Benares de Heer het „Wiel van de Wet” in beweging bracht. De oorspronkelijke kapel te *P'ra Pat'om* verviel langen tijd geleden en de ruïnen daarvan worden thans verborgen door een reusachtige *stūpa*, gebouwd in het midden van de vorige eeuw. Deze kapel was waarschijnlijk gewijd aan den *Boeddha*, predikende de eerste preek te Benares, of had ten minste eenige samenhang met die episode van zijn leven; deze veronderstelling is gegrond op het feit, dat bijna al de Boeddhabeelden van lateren datum en de votieftafeltjes uit *P'ra Pat'om* den Boeddha voorstellen, draaiende het Wiel van de Wet. □

Nu heb ik niet de bedoeling te willen beweren, dat deze beeldhouwwerken werkelijk vóór-Gandhāra zijn, i. e. vóór de eerste eeuw voor Christus. Indien wij de versiering ervan onderzoeken, dan schijnt het moeilijk daaraan een datum toe te kennen van vóór het christelijk tijdvak. Mij is door mijn geleerden collega Dr. Ananda K. Coomaraswamy aangetoond, dat die wielen niet zonder analogie zijn met voorstellingen van de Zonneschijf in de kunst der *Kushāna's*. Indien deze vergelijking het juiste treft, dan zouden deze beeldhouwwerken niet ouder zijn dan de tweede eeuw na Christus, maar ze kunnen de weergave zijn van een andere artistieke of iconographische traditie. Met andere woorden, ik hel tot de meening over, dat Indisch Boeddhisme de kusten van de Golf van Siam bereikte in een tijd toen de gestalte van den

Torso van een *Yakṣiṇī* van *Si T'ep*.

Hoofd van een *Yakṣa* in gebakken steen, gevonden te *P'ra Pat'om*.

Boeddha nog taboe was in Indische iconographie. Nadat ze zich gevestigd hadden op de plaats die nu P'ra Pat'om heet, richtten deze Boeddhisten een kapel op, gemaakt van lichte en vergankelijke materialen, en wijdden deze aan den Boeddha, predikende de Eerste Preek — voorgesteld door het gebruikelijke symbool: het wiel en het hert. Later, in de tijden der *Kushāṇa*'s of juist daarna had een nieuwe toeloop van immigranten plaats of de voortdurende betrekkingen alleen met Indië brachten nieuwe artistieke concepties en decoratieve elementen aan, maar de beeldhouwers van P'ra Pat'om, die de eerste steenen reliefs en beelden hieuwen, wenden nog hun oude traditie aan, om de Boeddha niet in menschelijken vorm weer te geven. Zoover mij bekend is, zijn geen andere symbolen van dien aard tot dusverre buiten Indië ontdekt. Ze zijn een sterk argument ten gunste van een vroege kolonisatie van Zuidelijk Siam door Indische Boeddhisten. □

Van de architectuur van dien tijd weten we zoo goed als niets, behalve dat dit *P'ra Pat'om*-beeldhouwwerk uit denzelfden tijd dateert. Aan den anderen kant blijken de overblijfselen, korten tijd opgegraven te P'ong Tük, twintig mijlen westelijker, zeer oud te zijn. Dit zijn kleine gebouwtjes, gemaakt van lateriet en gebakken steen, versierd met een gestukadoorde decoratie. Ongelukkigerwijze is, met uitzondering van een enkele, de bovenbouw van deze monumenten totaal ingestort en slechts de fundamenteen zijn opgegraven door den Oudheidkundigen Dienst. Het best geconserveerde daarvan is een rechthoekig terras, ter hoogte van 6 voet boven het maaiveld, met een trap van zes treden aan het zuidoostelijk front. Op het terras zijn enkele fragmenten van een zuilengang nog in situ. Noch het grondplan van dit terras, noch de stijl van de stukken die het voetstuk versieren, doet denken aan iets wat tot dusverre in Siam aangetroffen is. Het schijnt eer eenige overeenkomst te hebben met zekere terrassen van Anurādhapura op Ceylon. De vondsten gedurende de opgravingen waren een Romeinsche bronzen lamp, een bronzen Boeddhabeeldje in wandelende houding en verscheidene andere bronzen beelden van den Heer, van een meer gewone type. Het bronzen wandelende Boeddhabeeldje behoort tot dezelfde familie als die staande Boeddha, gevonden te *Korat* (Oost Siam) en een ander, veel grooter beeld, gevonden in den tempel van Dong-Duong in Champa; zoover het gelaat betreft is het zeer gelijk aan een derde, op Java gevonden. Al deze beelden, waarvan het gemeenschappelijke characteristicum gelegen is in de drapeering van het monniksgewaad met zijn vouwen als golven, behooren zonder de minste twijfel tot de kunstschool bekend als de *Amarāvati*-school, welke op geslaagde wijze de Oud-Indische traditie verbinden met den nieuwen stijl van *Gandhāra*. □

Of deze beeldjes geïmporteerd werden van uit Indië of gegoten in de landen waar ze gevonden zijn is een kwestie, die niet gemakkelijk valt op te lossen. Hoe het zij, het *Amarāvati*-beeldje van P'ong Tük, wat ik geneigd ben te beschouwen als het oudste van de specimina welke ge zoo even gezien hebt, is een waardevol getuigenis van de artistieke betrekkingen, die tusschen Indië en Siam bestonden in de tweede eeuw. Bovendien, dat kleine beeldje is het oudste Boeddhabeeld in Siam tot dusverre aangetroffen, en we moeten er voor buigen als de voorouder van de duizenden van beelden die sindsdien in dat land gemaakt zijn. □

De andere Boeddhabeeldjes te *P'ong Tük* gevonden zijn bijna zeker gegoten in Siam, enkele daarvan vertoonen on-Indische kenmerken, vooral in de behandeling van het gelaat, en zijn geheel gelijk aan de beelden, gehouwen uit een soort blauwe steen, welke geïdentificeerd is met de leisteen van de heuvels bij *Lopburi* en *Ratburi*. Al deze beelden, waarvan het voor-

De Wat Mahādhātu van Lopburi.

naamste onderscheidende gelegen is in de drapeering van het monniksgewaad, dat om de ledematen enz. aangelegd is en het lichaam naakt laat schijnen onder zeer dun mouseline — een wijze van behandeling, totaal verschillend van de golfachtige plooien, eigen aan de *Amarāvati*-school en het schedeachtige gewaad der *Khmer*beelden — al deze beelden behooren tot wat wij mogen noemen de *Gupta*-tijd van Indochina. Deze periode valt in Kambodja samen met de laatste eeuwen van de heerschappij van *Fu-nan* en met de primitieve of vóór-*Angkor*-periode en in Siam met den bloei van het koninkrijk *Dvāravatī*, ruwweg gezegd van de IV^{de} tot de VIII^{ste} eeuw. □

De *Dvāravatī*- of *Gupta*-school van Siam heeft geen architecturale overblijfselen achtergelaten, maar een vrij groot aantal beeldwerken komen van *P'ra Pat'om*, *Lopburi* en *Prachin* en worden verspreid aangetroffen over het geheele zuidelijk deel van de Menam-vallei en het noordelijk deel van het Maleische schiereiland. □

Ofschoon minder talrijk dan de Boeddhabeelden ontbreken beelden van Brahmaansche godengestalten uit de *Dvāravatī*-periode niet, maar de verhouding daarvan tot de Indische origineelen is niet zoo duidelijk. Het eerste beeld dat ik u laat zien is, naar het mij voorkomt, het interessantste van allen en het beste stuk, ooit in Siam gevonden. Vreemd genoeg komt dit torso van een *Yakṣiṇī*, uit een verwijderde uithoek van Siam, *Si-l'ep*, bij *P'echabun*. Deze vindplaats, welke gelegen is aan de *Nam Sak*-rivier, heeft andere stukken beeldhouwwerk van minder artistieke waarde opgeleverd: een fragment van een *Nandi*, een verminkte *Viṣṇu*, een groote *Dvārapāla* en een fragment van een Sanskrit-inscriptie, te verminkt om een samenhangenden zin te bieden, maar waarvan de karakters paleographisch wijzen op de IV^{de} eeuw na Chr. Het is nog al raadselachtig met zulk een vroege dateering zoo'n wonderbaarlijk stuk beeldhouwwerk aan te treffen, waarvan de Indische kenmerken onmiskenbaar zijn, op een plaats zoo ver verwijderd van de zeekust, d.w.z. van een plaats waar het redelijkerwijze verondersteld mag worden dat de Indische kolonisten zich het eerst gevestigd hebben. Een ander stuk van hooge artistieke waarde en waarschijnlijk ook van hoogen ouderdom, is het hoofd van een *Yakṣa*, in terra-cotta, onlangs opgegraven te *P'ra Pat'om*. □

In dit beeld van *Ardhanārī*, gevonden te *Ubon* in Oost-Siam, is het inlandsche element, hoewel vele details, zooals de hoofdtooi en de oorringen, vergeleken kunnen worden met dergelijke detailleeringen op Indische beelden, veel sterker dan in het *Yakṣiṇī*-torso of de beelden van den Boeddhā. Dezelfde opmerking kan gemaakt worden aangaande talrijke *Viṣṇu*-figuren, staande en dragend een cylindrische hoofdtooi, welke in Siam aangetroffen zijn van *Prachin*, in het Oosten, tot *Surat* (Maleisch schiereiland) in het Zuiden. In *Kambodja*, waar dergelijke beelden eveneens in groot aantal gevonden zijn, komen zij gewoonlijk voor bij de ruïnen van bouwwerken, behorende tot de primitieve of vóór-*Angkor*-periode (VI—VII^{de} eeuw). Eenigen daarvan mogen ouder zijn en ik hel tot de meening over, dat zij een Indisch type voorstellen, gewijzigd in *Fu-Nan* en overgenomen met mogelijk verdere wijzigingen door de handwerkers van *Kambodja* en *Dvāravatī*. Zoo zou verklaard kunnen worden, waarom deze beelden van de Indische godheid *Viṣṇu* zoo geheel verschillend zijn met zijn voorstellingen in Indië van denzelfden tijd. □

In mijn geschiedkundig overzicht heb ik verhaald, dat van de VIII^{ste} eeuw de gehinduseerde staten van het Maleische schiereiland, zoo ver noord als de baai van *Bandon*, onder de heerschappij van *Sumatra* en *Java* stonden. Gedurende de VIII^{ste}—IX^{de} eeuw bereikte de Javaan-

Boeddhahoofd van *Nak'on Sri T'amarat*.

de beeldjes te *Nālandā* gevonden, van Java komen. Dr. Bosch schijnt meer te gevoelen voor de tweede hypothese. Hoe het ook zijn mag, de roem van de Universiteit van *Nālandā* begunstigde de verspreiding van de *Pāla*-school van Bengalen, welke in Siam hoofdzakelijk vertegenwoordigd is in het Zuiden, door talrijke votieftafels. We zullen later zien, dat door *Birma* en *Zuid-China* heen de kunst der *Pāla*-school een factor was in de formatie van de Siameesche kunst. □

Door de verovering van *Lopburi* door een vorst van *Nak'on Sri T'amarat* en de inlijving van het zuidelijk gedeelte van de *Menam*-vallei in het *Khmer*-rijk in het begin van XI^{de} eeuw, verkreeg de *Khmer*-kunst en cultuur een steunpunt in dat deel van Siam: de indrukwekkende *Khmer*-ruïnen van *Lopburi* en *P'imai* behooren tot de XI^{de} en XII^{de} eeuw. Een studie van deze tempels ten opzichte van hunne verhouding tot de Indische architectuur, behoort tot de geschiedenis der *Khmer*-kunst en archeologie en valt niet binnen het kader van dit artikel. Maar ze zijn niet zonder invloed op ons onderwerp. De *Wat Mahādhātu* van *Lopburi*, die aan de XI^{de} eeuw toegeschreven kan worden en de tempel van *P'imai*, die gebouwd was aan het einde van diezelfde eeuw of het begin van de XII^{de}, behooren tot die klasse van *Khmer*-bouwwerken, waarvan de toren het resultaat is van een succesvolle evolutie van de Indische „*çikhara*“-toren. We zullen later zien dat dit toren-type door de Siameezen aanvaard en verder ontwikkeld is

sche expansie de kusten van *Champa* en *Kambodja*. In beide landen vallen eenige tempels, die aan deze eeuwen toegeschreven kunnen worden, in 't oog door enkele bijzonderheden, welke verklaard kunnen worden door artistieke invloed van overzee aan te nemen. Hetzelfde kan gezegd worden van een merkwaardigen tempel in *Jaiya*, welke geheel niet gelijkt op eenigen anderen tempel in Siam aangetroffen. Het grondplan van *Wat Keo* gelijkt dat van *Tjandi Kalasan* op Java (778 A. D.) en de versiering heeft treffende overeenkomst met die van *Cham*-tempels. De canon van de Hindoe-Javaansche kunst is nog meer herkenbaar op deze schoone bronzen beelden van *Lokeçvara*, eveneens afkomstig van *Jaiya* en welke zoozeer op Javaansche bronzen gelijken, dat ik geloof dat ze werkelijk van dat eiland ingevoerd zijn. Dit is ook zeer waarschijnlijk het geval met dit beeldje van *Maitreya*, bij toeval opgegraven in Oost-Siam, een streek die de Javaansche expansie nimmer bereikte. Dit beeldje behoort tot een familie van bronzen beeldjes, waarvan specimina aangetroffen zijn, zoowel op Java als in Indië te *Nālandā*. Het is een strijdvraag of de treffende overeenkomsten tusschen de Indische en Javaansche bronzen te danken zijn aan den invloed van Indische *Pāla*-kunst op de Javaansche kunst in de VIII^{ste}—IX^{de} eeuw of dat

in Siam, waar het een merkwaardig geluk had. We zijn daarom gerechtigd te zeggen, dat een van de meest karakteristieke vormen van Siameesche architectuur, de zoogenaamde „*prang*”-toren, zijn oorsprong terug kan laten gaan op de Indische *çikhara*, door tusschenkomst van de *Khmer*-toren van *Lopburi* en *P'imai*-type. □

Er kan veel meer gezegd worden over de beteekenis van de *Khmer*-periode van overheersching in *Siam* en de *Khmer*-invloed op *Siameesche* kunst, vooral op de decoratieve kunsten, maar dit zou het onderwerp van een andere lezing vormen. Ik zal enkel een paar woorden zeggen over de Boeddhistische beeldhouwwerken van *Lopburi*. Ze verraden, worden ze vergeleken met de klassieke *Khmer*-kunst, een soort van onafhankelijkheid en originaliteit. Dit is waarschijnlijk te danken aan twee feiten. De handwerkers van *Lopburi*, een stad die een belangrijk centrum geweest was sedert den tijd van het koninkrijk *Dvāravatī*, bezat eigen artistieke tradities; aan den anderen kant had de verovering van dat gebied door een vorst van *Nak'on Sri T'ammarat*, die het inlijfde in het *Khmer*-rijk, vreemde invloeden naar binnen gebracht (waaronder ik herken zwakke sporen van Singhaleesche kunst in de behandeling van het gelaat).

Boeddha van *Lopburi*.

Nadat we aldus het aandeel van Indische kunstscholen in Siam vóór de Siameesche verovering bepaald hebben, zijn wij thans in staat om over te gaan tot den oorsprong van de Siameesche kunst en om te bespreken, welke tradities deze erfde van die scholen en hoe Indische kunst door haar tusschenkomst bijdroeg tot de formering daarvan. □

Het is jammer dat geen overblijfselen zijn nagelaten door de *T'ai* in hunne oude vestingen in Zuid-China en in de Menam-vallei, voorafgaande aan hun onderwerping aan het *Khmer*-gezag. De oudste monumenten, door de Siameezen gebouwd, zijn later dan de proclamatie van hun onafhankelijkheid te *Suk'ot'ai*, en verraden allerlei soorten van richtingen, waaruit het moeilijk is hun eigen aandeel te bepalen. Er zijn niettemin in de vroege Siameesche architectuur en sculptuur speciale motieven, welke zich niet vertoonen buiten het gebied door hen ingenomen en waarvan de oorsprong niet gezocht wordt in de scholen, waarover wij zooveel gesproken hebben. □

Wat architectuur aangaat, onder de bouwwerken in ruïnes van *Suk'ot'ai* en *Savank'alok* en andere oude *T'ai*-steden van de XIII—XIV^{de} eeuw, bevinden zich torens van een zeer bijzonder type, waarvan de vorm doet denken aan die van een grafurn; inderdaad, de tempels waarin deze torens zich verheffen, dragen gewoonlijk den naam van *Mahādhātu*, „de groote reliëf”. Of deze bijzondere vorm van toren een schepping der *T'ai* is of het resultaat van een of anderen

Siameesche Boeddha (vóór Singhaleesche invloed) van *Müang Fang*.

vreemden invloed, kan ik niet zeggen. In dit verband kan ik een merkwaardig feit vermelden. Het vorige jaar verscheen in de „Illustrated London News” een photographie van een of andere oude Chineesche graftombe, in de nabuurschap van *Wei-hai-wei*. Deze graven waren bedekt met een koepel, waarvan de omtrek verrassende gelijkheden vertoont met die van den Siameeschen toren. Z. K. H. prins *Damrong* is van meening, dat de Siameesche toren afkomstig is van die Chineesche graven. Indien dit gezichtspunt juist is, dan zijn er twee mogelijkheden: de Chineesche invloed kan geageerd hebben in den tijd, dat de voorouders van de Siameezen nog in *Yunnan* gevestigd waren; of het is het resultaat van vriendschappelijke betrekkingen, welke, volgens de Chineesche annalen en Siameesche kronieken, plaats hadden in de XIII^{de} eeuw tusschen *China* en het jonge *Siam*, betrekkingen welke ook duidelijk aan den dag treden op velerlei ander gebied, zooals bijvoorbeeld pottenbakkerskunst. Dit probleem zal opgelost worden alleen wanneer een grondige studie van deze Chineesche graven en een nauwgezette vergelijking met de Chineesche torens heeft plaats gehad. Zooveel kan gezegd worden over het nieuwe thema in de architectuur, dat door de Siameezen aangebracht is. □

Laat ons nu tot de beeldhouwkunst terugkeeren. Het *Boeddhabbeeld*, herkomstig van de oude Siameesche monumenten van het Noorden, is geheel verschillend van die, welke wij tot nu toe besproken hebben. Ze zijn uitsluitend uit brons vervaardigd en de kolossale afmetingen van eenigen daarvan zijn een bewijs van actieve handelsrelatiën met de erts-produceerende districten van Zuid-China. Hun ovaal gelaat, hun gebogen wenkbrauwen, bijna in een halven cirkel, hun gebogen neus schijnen bepaaldelijk Siameesch, tegenover het vierkante gelaat, de rechte wenkbrauwen en neus van de Khmer-beelden; in elk geval zijn het de characteristica van de voorstellingen van Siameesche krijgers op de basreliefs van *Ankor Wat* en het zijn niet ongewone gelaatstreken onder de Siameezen van zuivere afkomst. De meerderheid van deze beelden stellen den Boeddha voor, gezeten met gekruiste beenen in de zoogenaamde *padmāsana* positie op een zetel, die den vorm aanneemt van een lotusbloem; de *uṣṇīṣa* wordt voorgesteld door een kleine verhevenheid, de krullen van het haar zijn nog al groot; de tip van het monniksgewaad, dat van den linkerschouder neerhangt, is kort. Al deze kenmerken worden in Indië gevonden gedurende de zoogenaamde „*Pāla*”-periode van Bengalen en buiten Indië in *China* en *Burma*. Het is een kwestie of de *T'ai* dat bijzondere type overnamen van *Burma* of van *China*; de alternatieven sluiten elkander niet uit, daar wij weten dat vele Indische gewoonten *China* bereikten door *Burma*. In elk geval zijn wij gerechtigd om aan een meer of minder directen invloed van *Bengalen*, gedurende de *Pāla*-dynastie eenige bijzonderheden van den nieuwen iconographischen stijl, door de *T'ai*-veroveraars in de *Menam*-vallei aangebracht, toe te schrijven. □ Dit zijn voorbeelden van de nieuwigheden, welke de bijdragen van de *T'ai* in de formatie van Siameesche klassieke kunst uitmaken. Deze formatie was het resultaat van een combinatie tusschen verschillende artistieke neigingen, die in de *Menam*-vallei in de XIII^{de} eeuw in zwang waren, en dit geschiedde gedurende de korte periode van de opperheerschappij van *Suk'ot'ai*. Het voornaamste kenmerk van de ruïnen van de hoofdstad en andere steden van het koninkrijk *Suk'ot'ai*, gedurende de XIII—XIV^{de} eeuw, is juist het voortbestaan nevens elkander van monumenten en sculpturen van verschillende stijlen en de samensmelting en vervorming van deze stijlen door het assimileerende genie van de *T'ai*. □

Bij het bestudeeren van dit proces hebben wij rekening te houden met een andere bron van inspiratie. Ik bedoel met den invloed van Ceylon, waarmee *Siam*, als een Boeddhistisch land,

Khmer *çikhara*-toren van WatP'ra Pai Luang te Suk'ot'ai.

nederzetting, stonden de ruïnen van een tempel, welke oorspronkelijk drie torens omvatte. Twee daarvan zijn ingestort, maar de noordelijke is nog in goeden staat. Het is een mooi voorbeeld van een Khmer-toren van de XII—XIIIe eeuw. □

Wenden wij ons nu naar de Siameesche „*prang*” te Savank'alok, welke waarschijnlijk de oudste van zijn soort is, dan merken wij terstond eenige belangrijke trekken op, welke hem een geheel ander silhouet geven. De basis van drie verdiepingen rijst hoger boven den grond, de hoeken hebben het bovenste deel van den toren gestyleerd in den vorm van een bloembol. De urn-achtige Siameesche toren, hierboven beschreven, vertoont dezelfde characteristica, en ik hel tot de meening over, om in de Siameesche *prang* het resultaat te zien van kruising tusschen den Siameeschen toren en de Khmer *çikhara*. □

In beeldhouwkunst gaf de wijziging van het oude *T'ai*-type onder Singhaleeschen invloed het aanzijn aan een type van voorstellingen, welke in het bijzonder Suk'ot'ai eigen zijn, maar welke een belangrijke rol spelen in de formatie van het klassieke type van de *Ayut'ya*-periode. In deze voorstelling, welke een volkomen specimen van het Suk'ot'ai-type is, kan men enkele van de eigenaardigheden van het *T'ai*-type herkennen, zooals de dikte van de ledematen, het algemeen vervrouwelijkt voorkomen van het lichaam, de groote krullen van het haar, de gebogen neus

veelvuldige en vriendschappelijke betrekkingen had. Het is waarschijnlijk van Ceylon, dat de Siameezen aannamen de *stūpa*, opgericht op een voetstuk, dat een rij olifanten voorstelt. Het is bijna zeker, dat de *stūpa* in Siam bekend was sinds het begin van de Indische kolonisatie, ofschoon authentieke overblijfselen van zulke bouwsels, de periode van Suk'ot'ai voorafgaande, niet gevonden zijn. Aan den anderen kant, is het motief van de olifanten als voetstuk gebruikt, niet in 't bijzonder Ceyloneesch; maar we hebben een goede reden om te gelooven, dat het van Ceylon in Siam ingevoerd werd en aangenomen door alle oude *T'ai*-steden, uitgesloten *Chieng Mai*. □

Onder Singhaleeschen invloed voerde de Siameesche beeldhouwkunst ook eenige nieuwe kenmerkende bijzonderheden in het *Boeddha*-beeld in: de positie bekend als „*paryāṅkāsaṇa*”, dat is zittend met de beenen het een boven het ander, maar niet gekruist, de tip van het kleed op den linkerschouder, neervallende tot het midden, en de *uṣṇīṣa* in den vorm van een vlam. □

Laat ons nu de verschillende combinaties beschouwen, welke tot stand kwamen te Suk'ot'ai en trachten te bepalen het aandeel, dat het Indische element in dit proces gehad heeft en de resultaten daarvan. □

In de architectuur is het interessantste feit de evolutie van den Khmer-toren. Buiten den Noordwal van de stad Suk'ot'ai, op een plaats die wij alle reden hebben te veronderstellen de ligging te zijn geweest van de Khmer-

en de halfcirkelvormige boog van de wenkbrauwen; maar de houding der beenen, de lengte van de tip van het gewaad en tenslotte de vlam-gelijkende *uṣṇīṣa* zijn niet *T'ai*, maar het resultaat van een *Singhaleeschen* invloed. Indien ik meer tijd had zou ik kunnen trachten aan te toonen hoe de samensmelting van de Khmer-kunst van *Lopburi* met de overblijfselen van de oude kunst van *Dvāravatī* aanzijn gaf in de XIII^{de} eeuw aan een beeldtype, dat verspreid is in West-Siam van *Sup'an* in het Zuiden tot *Lamp'un* en *Chieng Mai* in het Noorden. Dit is een goed voorbeeld van dit type: de betrekkingen van *Boeddha*hoofd (van *Sup'an*) met *Khmer*-kunst zijn in 't ooglopend, maar de vorm van het gelaat, sommige bijzonderheden van het voorhoofd en de oogen behooren tot de oude *Gupta*-kunst van *Dvāravatī*. □

Een verdere evolutie van dit type had plaats in het midden van de XIV^{de} eeuw als resultaat van de voorkeur, gegeven aan het Siameesche type van *Suk'ot'ai* en dit bracht een nieuw type van beelden te voorschijn, welke aangetroffen worden langs de *Menam*-vallei van *Lopburi* en *Sup'an* in het Zuiden tot *Suk'ot'ai* in het Noorden: het vierkante gelaat, de rechte neus en wenkbrauwen zijn nog duidelijk *Khmer*, maar de ledematen zijn meer vleezig, en de vlamgelijkende *uṣṇīṣa* is die van Ceylon, geïmporteerd door *Suk'ot'ai*'s kunstenaars. □

Zoo zien we, in de tijdsruimte van minder dan een eeuw, van het einde van de XIII^{de} tot het midden van de XIV^{de}, de *T'ai* van *Suk'ot'ai*, met hunne merkwaardige begaving in adoptatie en assimilatie, de artistieke typen, welke hun behagen aannemen en deze samen combineeren, en hen die streek van elegantie geven, dat slanke en rijzige voorkomen, die de hoofdneigingen van Siameesche kunst zijn. □

Deze strevingen vinden hunne volle uitdrukking in de kunst van *Ayut'ya*. Hiervan zal ik u eenige specimina laten zien, welke mijn serie beelden zullen beëindigen. □

SAMENVATTING

Indien wij nu trachten samen te vatten de feiten in den loop van deze onderzoeking naar voren gebracht, kunnen wij drie opeenvolgende perioden in de geschiedenis van den Indischen invloed in Siam onderscheiden. □

Gedurende het eerste tijdvak, dat eindigt met de VII^{de} eeuw, werkte de *Indische* invloed direct op de gehinduseerde koninkrijken, welke toenmaals het gebied besloegen wat nu het koninkrijk van Siam uitmaakt. Sporen van een mogelijken invloed van vóór-*Gandhāra*-tijden zijn te bespeuren in beeldhouwwerken van *P'ra Pat'om*. De kunst van de school van *Amarāvātī* is vertegenwoordigd in *Siam* door ten minste twee bronzen beelden, maar we kunnen niet

Siameesche *chikhara*-toren van *Wat Mahāt'at* te *Savank'alok*.

Siameesche Boeddha, Suk'ot'ai-type.

kunst, zooals de *Wat Keo* te *Jaiya* en de mooie beelden van het Maleische schiereiland, zijn tot ons gekomen, maar wegens hun verweg gelegen ligging oefenden zij geen invloed uit op Siameesche kunst. Integendeel, Khmer-architectuur en beeldhouwkunst waren geroepen een belangrijke rol te vervullen in de formatie van *Siameesche* kunst en om over te leveren de formule van den Indischen *çikhara*-toren. □

Derde Periode

Met de opkomst van de Siameezen tot politieke onafhankelijkheid in de derde periode, hebben wij opgemerkt de verschijning van een nieuw type van toren, mogelijk van Chineesche herkomst, en een nieuw type van Boeddhabeelden sterk beïnvloed door de *Pāla*-kunst. Tegelijkertijd werden de *stūpa*, rustende op olifanten en enkele bijzonderheden in de behandeling van de Boeddhafiguur overgenomen van Ceylon. Deze nieuwe thema's gecombineerd met de motieven, geërfd van de Gupta-kunst van *Dvāravatī* en van de *Khmer*-kunst, vormen de basis van Siameesche klassieke kunst. In dien tijd werd Indische invloed niet langer rechtstreeks gevolgd, maar zoodanig was de levensvatbaarheid en de personaliteit van de bouwvormen van *stūpa* en *çikhara*, van het sculpturale type van de Boeddhabeelden en van zoovele decoratieve teekeningen, dat zelfs zonder een voorafgaande studie van het probleem hoe en wanneer

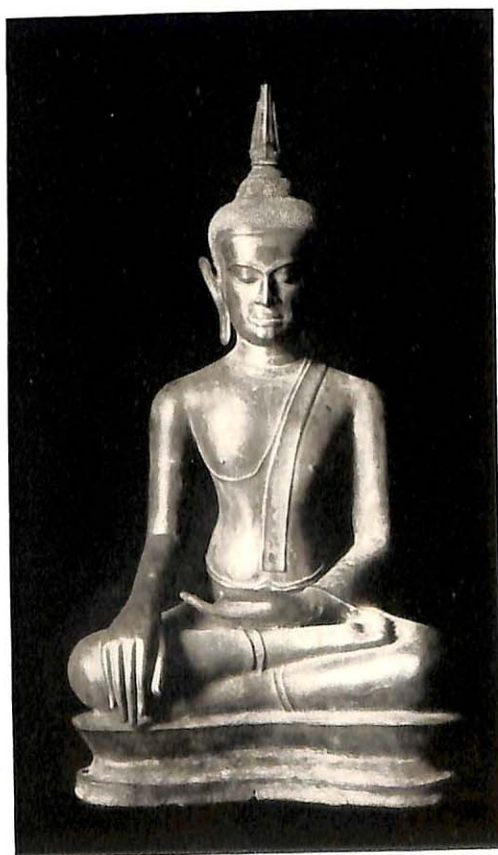
met zekerheid zeggen of deze enkele beelden werkelijk in dat land gegoten zijn. *Boeddhistische* en *Brahmaansche* beeldhouwwerken doen den invloed van de Gupta-kunst zien en zijn talrijker, en kunnen beschouwd worden als weergevende kunst van het koninkrijk *Dvāravatī*. De invloed van de Gupta-kunst had ver-reikende gevolgen in de schepping van een type van *Boeddha*-beelden, waarvan de sporen nog te ontwaren zijn in vroege Siameesche iconographie. Van de architectuur van dien tijd weten we practisch niets, maar de recente opgravingen te *P'ong Tūken P'ra Pat'om* hebben grondslagen aan den dag gebracht van gebouwen, welke waarschijnlijk tot dien tijd terugreiken. Laat ons hopen, dat verdere ontdekkingen ons in staat zullen stellen een inzicht te krijgen in den invloed van Indië op de voor-Khmer-architectuur van Siam. □

Tweede Periode

Gedurende de tweede periode, van de IX^{de} tot de XIII^{de} eeuw, was, hoewel verkeer met Indië niet ophield, de invloed van Indische kunst op niet rechtstreeksche wijze gevoeld door tusschenkomst van de rijken *Kambodja*, *Java* of *Sumatra*, welke als centra dienden, vanwaar die invloed verbreid werd. Merkwaardige monumenten van Hindoe-Javaansche

deze vormen Siam bereikten, een leek zelfs zonder de minste moeite terstond zou herkennen *Siameesche* kunst als een tak van de Indische koloniale kunst. □

Maar ik ben mij volkomen bewust, dat ik niet geheel mijn programma nagekomen ben. Er zijn vele vormen van *Siameesche* kunst, waarover ik niet gehandeld heb. De studie van Indische motieven in *Siameesche* Khmerkunst, bijvoorbeeld in zilverwerk, niellowerk, lakwerk, houtsnijwerk enz., zou de Indische oorsprong van de *Garuda*, de *Kinnara*, de bloemenslingers en vele andere thema's aan het licht brengen. Maar mijn tijd is beperkt en ik moet tevreden zijn met dit korte overzicht van Indischen invloed op *Siameesche* bouwkunst en beeldhouwwerken.

Siameesche Boeddha, *U Tong*-stijl.

Oud Kambodjaansche kandelaar met beeldje van Wadrasattwa.

Verzameling Prins Piyabhaktinatha, Bangkok.

Oud-Kambodjaansch bronzen beeldje.

Saand Ganeça-beeldje uit Achter-Indië.

BOEKBESPREKING

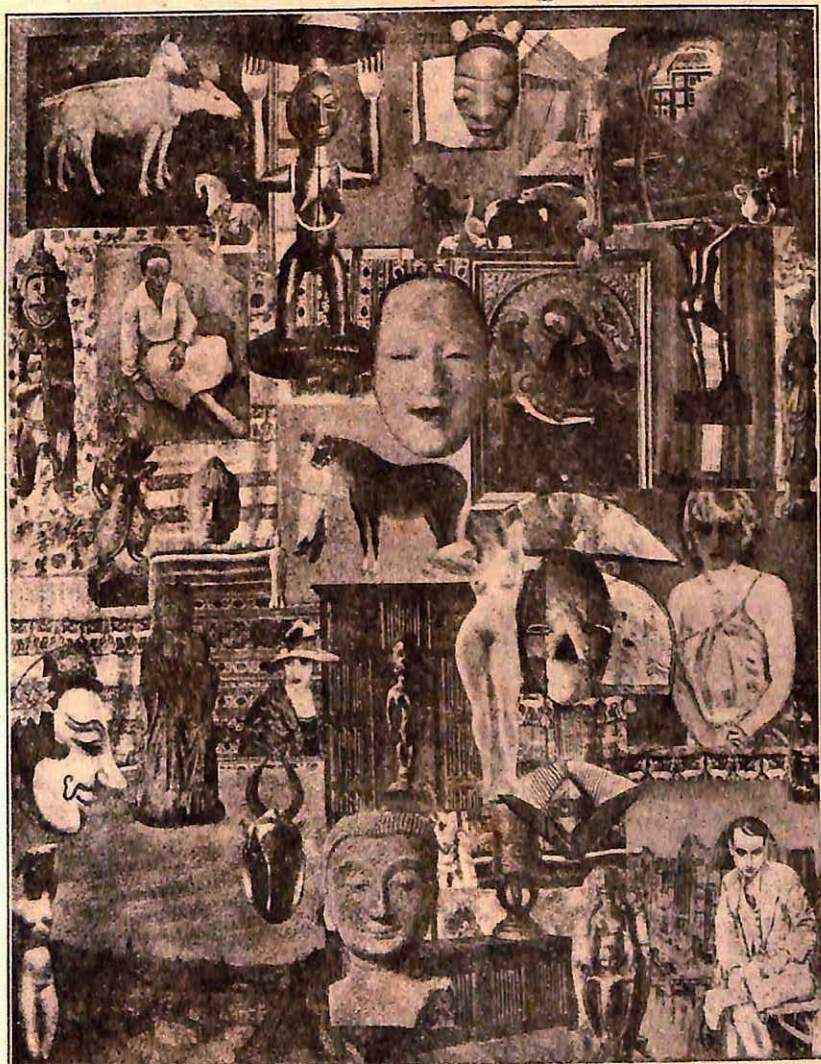
H. G. Quaritch Wales, M. A., Ph. D.: *Siamese State Ceremonies. Their history and function.* With frontispiece, 45 plates and 5 figures. London, Bernard Quaritch Ltd. £ 1,5.0 net.

Godsdienstige feesten en hofplechtigheden zijn nog steeds de meest karakteristieke en interessantste verschijningen van Siameesch maatschappelijk leven; toch is het onderwerp nog weinig aangeroerd door geleerden, welke, zoover Siam aangaat, hoofdzakelijk zich bezig gehouden hebben met de studie en het behoud van de archaeologische en epigraphische overblijfselen in dat land gevonden. □

Het onderhavige werk vertegenwoordigt daarom het eenigste gedetailleerde en wetenschappelijk verslag in eenige Europeesche taal van vele van de minder begrepen koninklijke gebruiken en van het samengestelde ritueel der Brahmanen aan het Hof verbonden. Gegrond hoofdzakelijk op de resultaten van een persoonlijke waarneming gedurende verscheidene jaren en een nauwkeurige studie van de Siameesche verhandelingen over het onderwerp, wordt veel nieuw materiaal aan het licht gebracht, waaruit belangrijke generalisaties van wijde strekking zijn geconcludeerd. Door vergelijkende methoden wordt de verwantschap aangetoond van de verschillende staatsgebruiken van Siam met die van naburige landen, en de geschiedenis daarvan wordt vervolgd — in de meeste gevallen — tot Indië toe. □

Het onderwerp moet de algeheele belangstelling opwekken, zoowel van reizigers en inwoners in Siam, die betooverd zijn door de middeleeuwsche glans van het Hof, als van ernstige studeerenden in de Indische kultuur, welke vele instellingen van Oud-Indië zullen herkennen als nog levend en in bloeienden toestand verkeerend in het moderne Koninkrijk Siam. Juist het feit dat de meeste van deze plechtigheden nog leven en prospereeren zal de voornaamste aansporing zijn voor Anthropologen — en voor Siameezen zelve — want alle moeite is in dit werk genomen om door een duidelijke analyse aan te toonen juist op welke wijze deze oude riten en gebruiken hunne waarde behouden voor het behoud der kultuur en de handhaving van de maatschappelijke ongebrokenheid in een vooruitstrevende en bloeiende Aziatische Staat. □

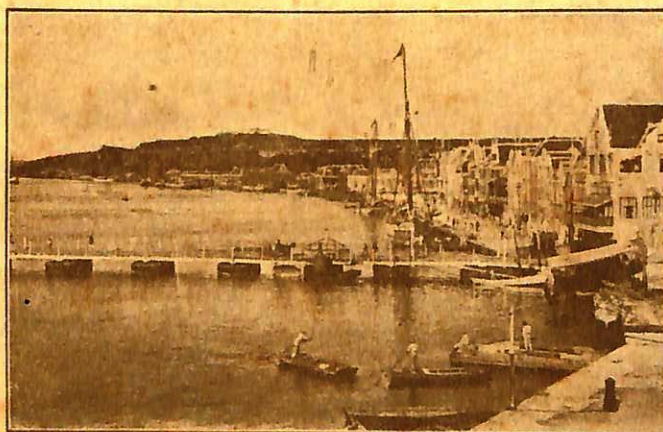
KUNSTZAAL VAN LIER
ROKIN 126 - TEL. 35126 - AMSTERDAM

SPECIALE AANBIEDING
SCHOOLPLATEN
VAN NEDERL. OOST- EN WEST-INDIË

Voor allen die belang stellen in onze Overzeesche bezittingen, vooral Onderwijs-Inrichtingen, stellen wij voor zeer billijken prijs beschikbaar:

Een serie van 170 platen verdeeld in drie portefeuilles, gedrukt op extra zwaar carton (zoodat opplakken onnoodig is) grootte 60 x 73 c.M.

PRIJS f 20.— TOTAAL

Een der onderwijs-inrichtingen die deze platen dagelijks gebruikt, schrijft ons:

„Al vele malen heb ik met groote voldoening de mooie platen over Indië bij mijn onderwijs gebruikt. Ik bewonder de keuze zeer — er is groote verscheidenheid: Landschap - Cultures - Bevolking - Kunstnijverheid - Verkeerswezen enz. Bij alle onderwerpen vindt men in deze Portefeuilles prachtig illustratie-materiaal.”

Aanvragen te richten aan: **G. VOGEL, Ad. Stoopplein 10, Overveen b/Haarlem**
DE PLATEN KUNNEN U WORDEN GETOOND DOOR ONZEN VERTEGENWOORDIGER.
Ernstige reflectanten kunnen een losse plaat ter inzage ontvangen tegen vooruitbetaling van f 0.30